

tulajdonságuk. „A tankönyvtől ismételtelen elszakadó, a könyv- és a könyvtárhasználatra építő módszer”-t bizonyos értelemben ma is sokan használják, mikor a tankönyv mindenki számára kötelező törzsanyagán kívül a kiegészítő anyagot is felhasználják, amelyet nem csak a tankönyvekből, hanem szakfolyóiratokból, lexikonokból és máshonnan merítenek. Ez utóbbi felhasználása függ a tanulók képességeitől, mert többletmunkát jelent számukra, és nem mindegyikük képes erre; jó, ha a törzsanyagot képes megtanulni a tanulók mintegy harmada, fele. A valóban jó képességű, érdeklődő, kutatni, böngészni akaró diákok számára jó módszer, csak hogy nem csupán ezekből áll egy osztály. Egy tanítási óra ideje 45 perc, de ez a módszer jelentős előkészületeket, meg merem kockáztatni, hogy bizony több mint negyvenöt perc ráfordítást kíván csupán egy tanulóól egy tantárgyban, hiszen jegyzetelnie kell, s a szelektálás – amikor van miből – sem problémamentes.

Összegezve: úgy hiszem, a *korszerű oktatás* az a kérdéskör, amely körül Nagy Attila gondolatai szövődnek. Az minden korszakban mást és mást jelent, divatok és „szentbeszéd” befolyásolják az elméleteket, a gyakorlat

a próbálkozások és törekvések „szürke hétköznapjain” át vezet el valamiféle eredményhez. Ilyen hétköznapi gondok: az iskolai könyvtárak helyzete, a szülők anyagi nehézségei, hiszen a könyvre csak módjával telik, a tantervi reformok bonyodalmai stb... Ilyen divat például a video és a televízió, amelyek a passzív befogadást erősítik fel már kisgyermekkortól kezdve, s nem csoda az sem, hogy a szépirodalom olvasása elmarad, ha a könyv helyett a film veszi át a főszerepet, amely több érzékszervre hat és sokszor tartósabb élmény. Így a passzivitás növekedésével párhuzamosan az önálló ismeretszerzés aktivitása csökken. Az ilyen „divatokat” az oktatás érzékeli, és megpróbálja „beépíteni”, hasznosítani, de a könyvtárakból, amelyeknek a könyvek beszerzése is gondot okozhat, többnyire hiányoznak. A könyvtár így nem dokumentumtár, s nem is „media center”, pedig ilyen irányú is lehetne a fejlődés, ha volna rá megfelelő anyagi keret stb... Nem akarok „nyomorúságunk”-ból ideológiát csinálni és ezzel védekezni a valóban korszerű Németh László-i tanítás elmélete ellen, csupán néhány gyakorlati problémát vetettem fel.

Rákász Mihály

a tatabányai Mező Imre Általános Iskola tanár-könyvtárosa

Ne a könyvtártípust – az életképes könyvtárakat fejlesszük!

Érdeklődéssel olvastam a *Könyvtáros* 1986. évi 3. számának *Fórum* rovatában a szakszervezeti könyvtárügyről közölt írásokat. Azért is érdekelt különösen a téma, mert magam is hosszú évek óta ebben a hálózatban tevékenykedem, így jól ismerem örömeit, gondjait. Ugyanakkor abban a sajátos helyzetben vagyok, hogy munkaadó könyvtáram, a *Tisza Cípőgyár szakszervezeti könyvtára* Martfűn van, ahol a *lakóterületi ellátást is mi végezzük*, a nagyközségi tanáccsal kötött megállapodás alapján. Ennél fogva ismerem a tanácsi hálózat helyzetét is, ha nem is olyan mélyrehatóan, mint a szakszervezetiét. Így némi összehasonlítási alapom is van.

Könyvtárunk jelenleg *51 ezer kötetes, felnőtt- és gyermekrészzel, zenehallgatási lehetőséggel, 18 letéti könyvtárral*. Négy főfoglalkozású, két megbízási díjas könyvtárosunk van, a letétek többségét társadalmi munkások kezelik. Nem vagyunk hát sokan. A hasonló nagyságrendű tanácsi könyvtárak gyakorta kétszerez létszámmal működnek, a szakmai irányelvek szerint is legalább 6 főre lenne szükség nálunk. *Tárgyi feltételeink jók, jobbak a környező települések tanácsi könyvtáraiénál*. Mind ebből következik, hogy amennyiben igényes könyvtárosi munkára törekszünk, nagyon sokat kell dolgoznunk, szinte mindig „tűzoltó munkát” végzünk.

Számos mozgalmi jellegű feladatot is ellátunk, szervezőmunkánk több a tanácsi könyvtárakban megszokottnál. A szűken vett szakmai tevékenységre sokszor csak úgy „mellékesen” jut idő. Ugyanakkor – képzett szakemberek lévén – tudjuk, hogy ez a „mellékes” minden könyvtári munka alapja. Ez további túlterhelést jelent.

Értékrend?

Gyakorló könyvtárosokként tudjuk, hogy szakmai berkekben van egy kialakult „értékrend”. Elöl állnak az országos, a tudományos és szakkönyvtárak, utánuk a tanácsiak és valahol a sor végén a szakszervezeti és talán az iskolai könyvtárak. Ez természetesen bántja a szakszervezeti könyvtárosokat, hiszen az előzőekben leírtakból is következik, hogy nekünk nehezebb igényes szakmai munkát végezni, mint például a megfelelő létszámmal működő tanácsi könyvtárosoknak. Persze nekünk is érdekünk a szervezőmunka előtérbe helyezése, hiszen fenntartóink ezt veszik észre, esetenként ezt ismerik el, és nem – mondjuk – a katalógusszerkesztést. Ez utóbbit a szakfelügyelet kéri tőlünk számon, és belső, szakmai meggyőződésből végezzük. Helyesebb lenne talán arról beszélni, hogy minden könyvtártípushoz tartoznak jól és kevésbé jól működő könyvtárak, jól és kevésbé jól képzett és dolgozó könyvtárosok. *Papp István* szól a kérdés anyagi oldaláról is. A felesleges kettősségeket valóban célszerű lenne megszüntetni. Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy a jól működő szakszervezeti könyvtárakat kár lenne tanácsi kezelésbe adni, mert ez az esetek többségében visszaesést hozna a tárgyi feltételekben. Néhány példát említek a mi gyakorlatunkból: a művelődési központon belül helyezkedik el a könyvtár is; és az épület a Tisza Cipőgyárhoz tartozik. Ebből következik, hogy itt a belső felújítás, festés, világítás, fűtés stb. nem bennünket terhel. Ezek a kiadások tanácsi könyvtáraknál tetemes összegek. Más: minden évben tapasztalatcsere-látogatásokat, irodalmi kirándulásokat szervezünk a szocialista brigádok olvasóköre számára, 40–50 fő részvételével. Ennek autóbusz-költségei is vállalatunk számát terhelik.

A szervezőmunka előnyeiről is szólnom kell: jó dolog, hogy szinte „helyben” van az üzem. Könnyebb a propaganda, a vállalat dolgozói magukénak érzik a könyvtárat. Sok társadalmi

munkát végeznek, ilyenre önként vállalkoznak. Tanácsi könyvtárakban ezt is nehezebb megoldani. (Évek óta nem okoz gondot a könyvek különböző célú mozgatása, a nagyobb takarítások, de az adminisztrációs területen dolgozók segítettek nekünk a katalóguscédulák gépelésében is.) Jól funkcionáló aktívahálózatunk van, ami megint az üzem közelségével, könnyebb „átfogásával” indokolható.

A Könyvtáros Fórumában azt olvashattuk, hogy „A szakszervezeti könyvtárak technikai színvonala úgyszólván a nulla fokon áll” (Sövegjártó Lászlóné cikkében). Esete válogatja! Nálunk komoly hangtechnikai felszerelés, *Vizigráf* cédulasokszorosító is van. A művelődési központnak van több *Commodore 64* számítógépe, melyeknek könyvtári felhasználásáról is szó van, ez ügyben már magam is több szakmai megbeszélésen, tapasztalatcserén vettem részt.

Magam a szakszervezeti könyvtárakkal kapcsolatban mindenekelőtt a több oldalról mérlegelő, körültekintő döntések szükségességét hangsúlyoznám. Csak akkor merüljön fel a haladó hagyományokkal rendelkező szakszervezeti könyvtárhálózat megszüntetésének, más hálózatba való beépítésének gondolata, ha jobbat tudunk helyette, ha bizonyíthatóan nye-

rünk a cserén! Amíg ez nem látszik biztosított-
nak, addig az illetékes szakszervezeteknek és
tanácsoknak kellene jól együttműködniük an-
nak érdekében, hogy a szakszervezeti könyvtá-
rak működési feltételei a lehető legkedvezőbb-
ben alakuljanak. Így a szakszervezeti könyvtá-

rak helyzeti előnyeit még jobban ki lehetne
használni. Ezzel csak az olvasók nyernének,
ami végül is legfőbb, közös célunk!

Csernus Gyuláné

a Tisza Cipőgyár
szakszervezeti könyvtárának vezetője

Kérdezz – felelek

Egy könyvtáros kérdezi az anyák fizetés nélküli szabadnapjáról:

„*Jár-e hétéves gyermekét egyedül nevelő anyának havonként egy fizetés nélküli szabadnap?*”

Válasz:

A Munka Törvénykönyve végrehajtási rendelete (rövidítve Mt. V., lásd a *Művelődési Közlöny* 1982. évi 11. számában) 56. paragrafusa szerint a dolgozó nőnek és a gyermekeit egyedül nevelő apának, aki *legalább* két, tizen-
négy évesnél fiatalabb gyermekét gondozza, *kérelmére* a háztartás ellátása érdekében havonta egy fizetés nélküli szabadnapot *kell* engedélyezni.

A levélíró tehát – lévén egy gyermeke – a havi egyszeri szabadnap *nem illeti meg*. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy kérésére a

könyvtár igazgatója ne *adhasson* bármikor, a gyermek gondozása céljából fizetés nélküli szabadságot; akár egy, akár több napra, akár havonta is. A Munka Törvénykönyve (Mt.) 43. paragrafuszának /1/ bekezdése ugyanis lehetővé teszi a fizetés nélküli szabadság ilyen jellegű engedélyezését.

Ha pedig a könyvtáros gyermeke beteg, és az ezen a címen járó táppénzes napokat (hétéves gyermekét egyedül nevelő személy esetében évenként 28 naptári napot) már kimerítette, kérelmére a munkáltató – az otthoni ápolás érdekében – fizetés nélküli szabadságot *köteles* engedélyezni. Ezt a munkáltatói kötelezettséget az Mt. V. 54. paragrafuszának módosított /3/ bekezdése írja elő. (A módosító 4/1985. I./17./ MT számú rendelet a *Művelődési Közlöny* 1985. évi 4. számában jelent meg.)

Egy könyvtárigazgató kérdezi a munkaszüneti napon végzett munka díjazásáról:

„*A könyvtár fűtői 24 órás szolgálatot teljesítenek, utána 48 órás pihenőt kapnak. Ha a 24 órás szolgálatuk munkaszüneti napra (fizetett ünnepre) esik, és nem kapnak másik szabadnapot, hogyan alakul a díjazásuk, hány túlórájukat kell kifizetni?*”

Válasz:

A 17/1979./XII.1./MÜM számú rendelet (lásd a *Művelődési Közlöny* 1982. évi 11. számában) 39. paragrafusa előírja, hogy ha a havi díjas dolgozó a munkaszüneti napon munkát végez, akkor őt – a havi átlagbéréből erre a napra eső hányadon felül – az aznapi munkáért járó díjazás is megilleti. Ez az említett fűtők esetében azt jelenti, hogy a 24 órás szolgálatukból a munkaszüneti napra eső órákért *pótlék nélküli óradíjra* (a havi személyi alapbérük 182-ed részére) jogosultak.

